

Методичні підходи до визначення рівня державної підтримки аграрного сектору

Смолій Л.В., к.е.н

Уманський національний університет садівництва

Процеси здійснення державою регуляторних заходів в аграрному секторі в розвинутих країнах світу тісно пов'язані з державною підтримкою, що зумовлюється необхідністю перерозподілу національного доходу на користь галузі з метою забезпечення її сталого розвитку та продовольчої безпеки країни. В системі державного регулювання державна підтримка сільськогосподарського виробництва визначається як сукупність інструментів і форм економічного впливу на розвиток сільського господарства та його стимулювання з метою формування й забезпечення організаційних і економічних умов ефективного функціонування та забезпечення конкурентоспроможності всіх категорій господарств, створення можливостей для розвитку сільських територій і досягнення продовольчої безпеки [1]. У деяких країнах державні фінансові вкладення в сільське господарство в 1,5-2 рази перевищують ринкову вартість його продукції [2].

З огляду на багатофункціональність аграрного сектору економіки, оцінка ефективності підтримки його розвитку державою повинна охоплювати широкий спектр критеріїв, методів та показників. На сьогодні не існує єдиних підходів до визначення рівня впливу держави на розвиток сільського господарства. В Україні така оцінка стосується переважно бюджетної підтримки галузі. З цією метою використовуються Методичні рекомендації щодо здійснення оцінки ефективності бюджетних програм [3], за якими визначаються рівень досягнення мети та виконання завдань програм при використанні відповідного обсягу бюджетних коштів, можливості досягнення кращих результатів при їх використанні. Крім того, розраховується частка обсягу бюджетної підтримки сільського господарства: в загальній сумі видатків

бюджету, у ВВП, у валовій продукції сільського господарства, у загальній сумі витрат виробництва.

Однак державна підтримка аграрного виробництва передбачає не лише бюджетне фінансування, а й цінове регулювання, фінансово-кредитну підтримку, податкове стимулювання та інші заходи непрямого регулювання, що мають значний вплив на ефективність функціонування галузі. Тому в світовій практиці застосовуються показники, що дозволяють комплексно оцінити рівень державної підтримки аграріїв. Такі індикатори визначаються в межах двох методологічних підходів – використовуваних Організацією економічного співробітництва і розвитку [4] та Світовою організацією торгівлі [5]. Порівняльну характеристику існуючих методик до визначення рівня внутрішньої підтримки сільського господарства країни наведено в таблиці 1.

Таблиця 1

Порівняльна характеристика методик оцінки рівня державної підтримки сільського господарства*

	<i>Методика оцінки ефективності бюджетних програм (українська)</i>	<i>Методика ОЕСР</i>	<i>Методика СОР</i>
Мета	Визначення рівня ефективності та результативності бюджетної програми шляхом встановлення взаємозв'язку між досягнутими результатами та використаним обсягом бюджетних коштів	Визначення обсягу трансфертів в розрізі отримувачів: виробників, споживачів, галузі в цілому	Контроль за зобов'язаннями країн-членів СОР щодо зменшення спотворю вального впливу на світову торгівлю
Показники	<ul style="list-style-type: none"> • виконання програми на основі порівняння запланованих і фактичних видатків • виконання програми на основі порівняння запланованих і фактичних результативних показників • виконання показників бюджетної програми порівняно із показниками попереднього року • наявність фінансових порушень за результатами контрольних заходів • стан фінансової дисципліни 	<ul style="list-style-type: none"> • TSE (Total Support Estimate) – оцінка загальної підтримки • PSE (Producer Support Estimate) – оцінка підтримки виробника • CSE (Consumer Support Estimate) – оцінка підтримки споживача • GSSE (General Services Support Estimate) – оцінка підтримки послуг загального призначення 	<ul style="list-style-type: none"> • AMS (aggregate measure of Support) – сукупний вимір підтримки • розмір державних витрат на заходи «зеленої» скриньки • розмір державних витрат на заходи «блакитної» скриньки • розмір державних витрат на заходи «жовтої» скриньки • розмір державних показників максимально допустимого рівня державної підтримки (de minimis)

* складено автором за даними 3, 4, 5

Найбільш об'єктивну оцінку рівня державної підтримки сільського господарства, на нашу думку, можна отримати, використовуючи методіку ОЕСР, узагальнюючі показники якої дозволяють оцінити в агрегованому вигляді сукупність усіх заходів, застосовуваних державою з метою підтримки сільськогосподарських товаровиробників. Такі індикатори охоплюють усі засоби державної підтримки, що включають державне ціноутворення, забезпечення товаровиробників ресурсами по пільгових цінах, пільгове кредитування, державне страхування сільського господарства, субсидування експорту, пряме фінансування сільськогосподарських товаровиробників (субсидії та дотації) тощо; дозволяють урахувати не тільки засоби, які прямо виділяються державою на потреби аграрного сектору економіки, але й трансферти, що утворюються в результаті непрямого втручання її у розвиток галузі.

Список використаної літератури

1. Коденська М.Ю. Державна підтримка розвитку аграрного сектору економіки / А.В. Єремєєва, М.Ю. Коденська / Економіка АПК. – 2013. – № 6. – С. 14-21.
2. Мельник Т. М. Оцінка державної підтримки аграрного сектору України / Т.М. Мельник, О.С. Головачова // Маркетинг і менеджмент інновацій. – 2013. – №3. – С. 169-184.
3. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо здійснення оцінки ефективності бюджетних програм. Наказ МФУ від 17.05.2011 N608 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : zakon.nau.ua/doc/?uid=1023.2840.0.
4. Methodology for the measurement of support and use in policy evaluation / Organization for economic cooperation and development (Trade and Agriculture Directorate) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.oecd.org/agriculture/agricultural-policies/1937457.pdf> (22.02.2016)
5. Угода про сільське господарство [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.me.gov.ua>